

Denier Brabant

Een Brabantse denier in Sint-Truiden, 13de eeuw¹

In de zomer van 2016 werd op een akker in Sint-Truiden een Brabantse denier uit de dertiende eeuw gevonden. De vondst is gemeld bij de online Centrale Archeologische Inventaris van de Vlaamse overheid: <https://cai.onroerendergoed.be/>.

Het zilveren muntje heeft een diameter van 11,4 mm en weegt niet meer dan 0,373 g. De rand is licht beschadigd, en de oppervlakten zijn - wellicht ten gevolge van een eeuwenlang verblijf in de grond en het contact met landbouwwerktuigen - zwaar verweerd. Op de voorzijde staat een voorstelling van een brug of een aanlegsteiger, die bestaat uit twee evenwijdige lijnen met vijf dwarslijnen. Boven en onder de dwarslijnen staat een teken in de vorm van de letter U. Links en rechts van de steiger staat een waalervormig teken met vier armen. Boven en onder dit teken staat telkens een bolletje.

Op de keerzijde van het muntje staat een *Brabants* kruis, met dwarslijnen in de armen. In de veldjes tussen de armen van het kruis staat afwisselend een cirkeltje en een takje of stokje met op het uiteinde een verdikking.

Dit muntje is een Brabantse denier van een type dat in de periode van omstreeks 1235 tot omstreeks 1275 geslagen werd². Hoewel de discussie over de plaats waar dit soort denieren aangemunt werd nog niet beslecht is, wordt aangenomen dat de denieren met de voorstelling van een aanlegsteiger in Brussel geslagen werden. Leuven en Antwerpen waren in die periode andere belangrijke Brabantse muntplaatsen.

Archiefdocumenten uit de dertiende eeuw, uit de omgeving van Sint-Truiden, waarin sprake is van betalingen met dit soort denieren, komen niet veel voor. Uit de veertiende eeuw bleef wel een cijnsregister van het Proosthof in Sint-Truiden bewaard, waarin de samensteller in 1355 op basis van oudere registers de gegevens bijeenbracht over de cijzen die in dat hof, dat aan de abdij van Sint-Truiden toebehoorde, betaald moesten worden³. Op de bladzijden 59 en 60 noteerde de samensteller de cijzen die op de dag van de *epifanie* of

Voorzijde

Keerzijde

¹ De auteurs danken Raf Van Laere voor de hulp bij de identificatie van de munt, Michel Oosterbosch voor de hulp bij de transcriptie van de Latijnse tekst en Johan Loyens voor de foto's.

² A. de Witte, *Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du Saint Empire Romain*, I, Antwerpen, 1894; A. Haeck, *De Brabantse kleine denieren van de dertiende eeuw*, Dilbeek, 2016.

³ Rijksarchief Hasselt, *Archief van de abdij van Sint-Truiden*, nr. 792.

driekoningen, 6 januari dus, in het Brabantse Glabbeek geïnd moesten worden door de villicus of meier daar. Een cijns was de vergoeding die de gebruiker van een bepaald onroerend goed verschuldigd was aan de oorspronkelijke bezitter van dit goed of diens opvolger.

Census apud Glabbeke in parrochia de Beecke in die epiphania domini

Ywanus dictus Gaymaer xii d. cum ob. Lov.

Johannes Stroyman filius Henrici viii d. Lov. de i bonuario terre Franco dictus Scive de Lewis xv d. cum ob. Lov.

Johannes dictus Veltre de Lewis xxi d. Lov.

Elisabet dicta Hoetsen ob. Lov.

Liberi Nycholai dicti Dapperleecs xv d. cum ob. Lov.

Jutta de Blomendale viii d. Lov.

Beatrix dicta Cnapen ii d. Lov.

Reynerus dictus Cnapen iii d. Lov.

Gerardus dictus Jonte iii d. Lov.

Johannes dictus Droghe iii ob. Lov.

Henricus dictus Prumelere iii d. Lovanienses

Katherina dicta de Berke iii ob. Lovanienses

Walterus dictus Beetse de Ekoute ii d. Lov.

Johannes filius Mabilie de Glabbeke xiii d. Lov.

Wilhelmus filius Mabilie xiii d. Lov.

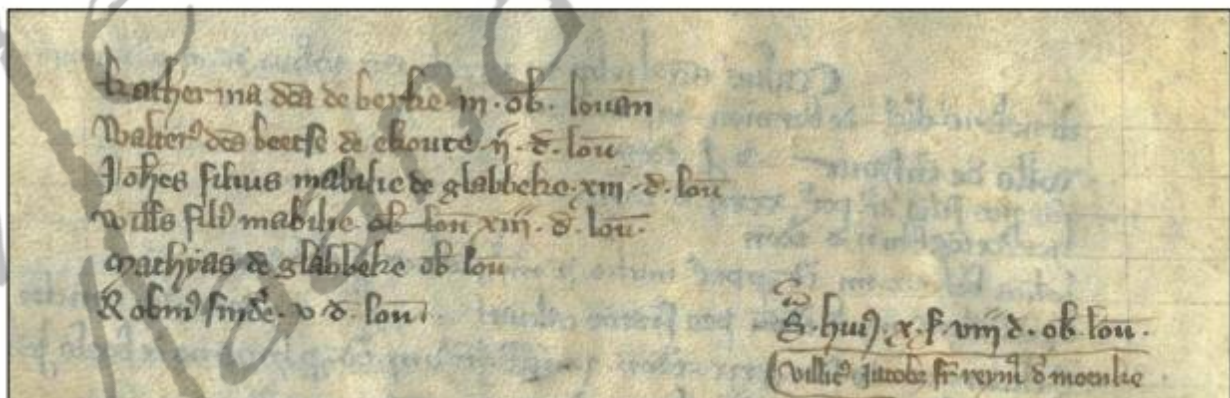
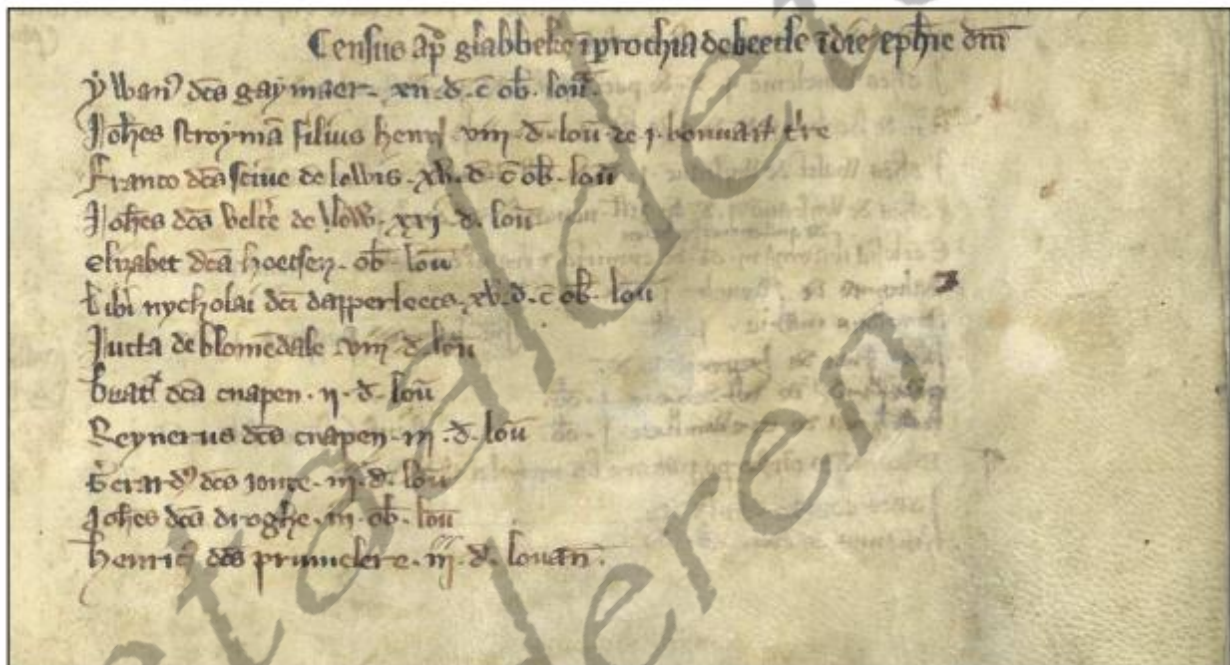
Mathyas de Glabbeke ob. Lov.

Robinus Snidere v d. Lov.

Summa huius x s. viii d. ob. Lov.

Villicus Jacobus frater Reyneri dicti Moenke

Wellicht waren alle mogelijke gebruikers van dit register die de samensteller ervan in gedachten had, het Latijn machtig en vertrouwd met het gebruik van afkortingen als het over munten ging. In de aantekeningen over de cijnsen in Glabbeek is sprake

Fragmente uit het cijnsregister van het laathof Proosthof van de abdij van Sint-Truiden, uit 1355.

van drie soorten munten: de *denarius* of denier, die afgekort werd tot d., de *obolus* of obool, die een halve denier waard was en die afgekort werd tot ob., en de *solidus* of schelling, die 12 denieren waard was, en waarvan de benaming afgekort werd tot s. De aanduiding Lov. voor *Lovanienses* betekent dat de cijns met *Leuvense* of Brabantse munten voldaan moest worden. Verschillende personen moesten respectievelijk 12,5, 8, 15,5, 21, 0,5, 15,5, 8, 2, 3, 3, 1,5, 3, 1,5, 2, 13, 13, 0,5 en 5 *Leuvense* of Brabantse denieren cijns betalen. Het totale bedrag dat de meier in Glabbeek, die Jacobus heette en die blijkbaar een broer was van Reynerus Moenke, moest innen, bedroeg 10 schellingen, 8 denieren en 1 obool.

Hoewel de samensteller van dit cijnsregister bij de namen van de meeste cijnsplichtigen niet vermeldde voor welk bezit zij die cijns betaalden, deed hij dat voor Johannes, zoon van Henricus Stroyman, wel. Johannes moest 8 denieren betalen omdat hij 1 bunder land van het Proosthof in cijns hield. Uit de analyses van cijnsbedragen die in andere cijnshoven verschuldigd waren voor verschillende onroerende goederen is gebleken dat cijnsbedragen niet altijd rechtstreeks in verhouding stonden tot de oppervlakte van het cijnsgoed waarvoor die cijns verschuldigd was, en dat de gebruikers van een klein goed soms meer cijns moesten betalen dan de gebruikers van een groter cijnsgoed. In het geval van Johannes Stroyman volstonden 8 denieren van het hierboven beschreven type echter om de abdij van Sint-Truiden te vergoeden voor het gebruik van een bunder akkerland gedurende één jaar. Meteen hebben we een aanwijzing van het belang van het bedrag dat de persoon die deze munt ooit verloren of begraven heeft, kwijt was.

Rombout Nijssen en Eric Aerts

Metaalden
Vlaanderen